

Zima na Golakih

Potepanje s krpljami po zasneženem Trnovskem gozdu

✍ in 📷 Marjeta Keršič – Svetel

Potepanje po Trnovskem gozdu pozimi je zmeraj pustolovščina – pa če je nad tabo sinje nebo, ali pa iz svinčenih oblakov mede sneg, ki ga vrtničijo sunki burje. Še poleti se človek težko znajde med gozdnimi cestami, mogočnimi bukvami, vrtačami in vzpetinami, brezni in skalnimi osamelci. »Trnovski gozd meji na zakletost. Je mogočna stvar, ki je ne kaže jemati z lahko roko!« je zapisal Stanko Klinar o tej pokrajini, polni skrivnosti, kjer si roke podajata kras in pragozd, vsemu pa kraljuje burja. Pozimi, ko sneg zamete steze in gozdne ceste, pokrije markacije in škraplje, postane Trnovski gozd pravi blodnjak. Zato se je potepanj po zasneženih pobočjih in strminah najbolje lotiti v družbi kakšnega domačina z Gore – sicer se kaj lahko zgodi, da začneš zelo močno razmišljati o globokem pomenu tistega Murphyjevega zakona, ki pravi: »Če ne veš, kje si, se ne moreš izgubiti!«

Nad razgibano pokrajino, pokrito z jelovobukovimi gozdovi, kraljujejo trije Golaki – Mali, Veliki in neizraziti Srednji Golak. V primerjavi z gozdnim prostranstvom pod seboj so res goli ali vsaj plešasti, saj segajo s svojimi temeni nad gozdno mejo in jih poraščajo le ruševje in gorske vrbe. Veliki Golak je bil najbrž nekoč velika pašna planina – sicer si je težko razlagati krivično ime, saj je precej nižji od Malega Golaka, ki je najvišji vrh vsega Trnovskega gozda. Za Trnovski gozd je značilno, da so padavine tod obilne in pogoste – zato se pozimi pogosto ode ne v debelo snežno odejo, zaradi močnega vetra, ki pogosto divja čez krošnje in po travnikih na robu Gore, pa so značilnost Trnovskega gozda tudi veliki zameti tam, kjer veter odlaga sneg.

Najbolj »pošten« način, da se lotiš Golakov, je seveda peš iz doline – recimo po slikoviti poti od izvira Hublja mimo Otlice na Predmejo in potem do Strgarije ter naprej do Malega Gola-

ka. Pod Otliškim oknom je spoštljiva strmina. Kadar segajo dolgi jeziki poledenelega snega čez strm rob Gore proti dolini, je vzpon skozi Otliško okno lahko brez derez zelo nevaren – pa čeprav gre za nekaj deset metrov ledene strmine. Še toliko bolj, ker skozi mogočni naravni obok zelo rada neusmiljeno piha ledena burja – zgodi se, da te hoče dobesedno odriniti nazaj v Vipavsko dolino. Kadar veter zahrumi čez robove Gore in skozi naravno okno proti dolini, da zabuč kot basovski registri ogromnih orgel in ti zapre sapo, človek pomisli na burjo, ki je v strahoviti bitki med dvema rimskima cesarjema leta 394 spodaj v Vipavski dolini dobesedno pometla s sovražniki cesarja Teoderika – in prinesla čudežno zmago krščanske vojske nad legijami, ki so se bojevale pod Jupitrovim praporom. Na Gori, kjer je ta burja doma, so zime take, da se z njimi res ne kaže šaliti! Po poljih in senožetih okrog Otlice pogosto pomete sneg, da ostane le še nekaj snežink, ujetih med ostro travo – zato pa v globelih odlaga veter take zamete, da pozimi peš človek res ne pride daleč. Nič čudnega, da so domačini okrog Predmeje navdušeno sprejeli novotarijo, ki jo je po pošti iz Norveške prvi naročil leta 1888 Edmund Čibej – smučke. Preden so po norveškem zgledu na Gori začeli smučati, so pozimi uporabljali krplje. V časopisu Primorec je Edmund Čibej 21. decembra 1894 zapisal: »Vzlic hudemu mrazu, debelemu snegu in večkrat silnemu viharju mora Gorjan vendarle iz tople sobice v ledeni zrak, da pripravi drva za peč, da donese živini vode in tako naprej. Posebno pa občuti te zračne prikazni gozdar v Trnovskem gozdu. Vsak čas in v vsakem vremenu morajo gozdarji v naše malo kraljestvo, da je branimo raznih kvarljivcev in škodljivcev, bodi že, da spadajo ti k razni ugrabljivi zverjadi ali pa dvonogim potomcem Adamovim. Najhuje prizadene v zimskem času debel, mehak sneg. Hoja v takem snegu je povsem nemogoča, ako si človek ne naveže na nogi tako imenovane 'krmplje'. -To

Večerni pogled z vrha Golaka na sever

so leseni obroči, prepleteni navskriž z vrstico. S to pripravo se malo bolje hodi v mehkem snegu, ker se ne vdira zelo globoko.«

Smučanje je v prejšnjem stoletju popolnoma izpodrinilo uporabo krpelj – seveda ne le na Predmeji. V zadnjem desetletju pa postaja že skoraj pozabljeni pripomoček za zimsko hojo po zasneženi pokrajini spet bolj priljubljen. Navdušenje nad »krpljanjem« je prišlo v Evropo iz Amerike, tako kot številne druge »prostočasne novotarije«. Toda v nasprotju s krpljami, kakršne so bile v uporabi na podeželju v alpskih deželah in so bile zelo okorne, so v ZDA razvili sodobne krpelje na podlagi indijanskih, kakršne so uporabljala predvsem indijanska ljudstva okrog Velikih jezer in v Kanadi. Tamkajšnji Indijanci pa so lahko pozimi lovili jelene tako, da so jih toliko časa preganjali po globokem snegu, da so se jeleni sesedli od izčrpanosti – dokaz, da so njihove krpelje vse prej kot okorne! Sodobne krpelje so lahke, izpopolnjene vezi omogočajo, da jih z lahkoto nataknete in snamete, za potikanje po gozdovih pa so vsaj tako primerne kot smuči. In Trnovski gozd je pokrajina, kot ustvarjena za pohode s krpljami!

Domačini, ki vneto in z velikim poslušom ohranjajo dragoceno tradicijo smučanja na Gori, krpelje sicer malo postrani pogledajo, a gre pač za različna načina doživljanja zimske narave, ki imata oba korenine v zelo starih izročilih.

Od Otlice do Predmeje je pokrajina na Gori odprta in izpostavljena divjim vetrovom, ki rohijo med suhimi zidovi in skrotovičenimi samotnimi bukvami. Ko s Predmeje krenemo proti severozahodu, pa smo zmeraj bolj v objemu gozdov. Pozimi je neznansko zanimivo brati zgodbe o življenju v gozdu, ki so zapisane v sledovih, ki jih živali zapustijo v snegu. Mnogo lažje jih je razbrati kot zgodbe poletnega gozda! Na krpljah si človek lahko privošči, da sledi stopinjam v snegu, ki pripovedujejo marsikaj zanimivega ... O živalih, ki živijo v gozdu, o njihovih zimskih opravkih, o iskanju hrane, lovu, bežanju, skrivanju, o zimskih skladiščih poletnih dobrot, pa tudi o tem, kje in kako si živali izbirajo poti po zasneženi pokrajini. Odtisi parkeljev, tačk in šapic v snegu so seveda pisava, ki jo je treba znati brati – za začetek vsaj toliko, da lahko ugotovimo, kdo je hodil po snegu pred nami. Zajec, kuna, srna ... Morda pa naletimo

na odtise risovih šap? Okrog Golakov se prav lahko zgodi, da naletite na velike in globoke sledove v snegu, ki spominjajo na sledove bosih človekovih nog. Taka sled je povod, da začne srce človeku hitreje utripati – je namreč dokaz, da naši medvedje pozimi sploh ne spijo!

Do prevala Strgarija vodi gozdna cesta, ki se odcepi od lokalne ceste Predmeja-Lokve. Pozimi so zaradi zametov večkrat težave celo s plujenjem ceste do Lokev in zgodi se, da so Gorjani zaradi snega kak dan tako rekoč odrezani od sveta. Zato je takrat, ko pozimi zapade sneg, treba vzeti pot pod noge po zasneženih cestah in poteh. Iztokova koč, ki stoji malo nad Strgarijo v gostem smrekovem gozdu, je pozimi odprta ob koncih tedna in kar precej obiskana, zato je pot do nje ponavadi zgažena tudi za »bosonoge« pešce. Lesena kočica ponuja skromno, prijazno zavetje in okrepčilo, ki pride popotniku po zimski pokrajini zelo, zelo prav! Od koč je do vrha Malega Golaka slaba ura – odvisno seveda od tega, čez kakšne zamete se je treba potruditi na 1495 m visoki vrh. Ko enkrat prisopihaš na njegovo plešasto temo, te čaka ob lepem vremenu razgled, s kakršnim se lahko ponaša le redkokateri vrh

te višine v Sloveniji – kar verjemite! Odsev zahajajočega sonca na morju, ožarjeni grebeni Spodnjih Bohinjskih gora, izza katerih se dviguje kraljevska glava Triglava, v daljavi Kamniške Alpe in Posavsko hribovje, pa Snežnikova bela glava ... In pod nogami nepregledno morje vzpetin in vrtač, poraslih z bukovim gozdom, katerega gole krošnje mečejo v nizki, poznopopoldanski svetlobi dolge sence po zasneženih bregovih ... Človek se težko poslovi od tega svojevrstnega vrha! Kot večer, je tudi sončni vzhod na Malem Golaku izjemno doživetje, kakršnega zlepa ne pozabiš! Upam, da obiskovalci ne bomo odgnali še zadnjih divjih petelinov, ki prebivajo prav v tem delu Trnovskega gozda. Neko velikonočno nedeljo sem imela srečo, da sem ob sončnem vzhodu lahko čisto tiho sedela na vrhu Malega Golaka v globokem snegu, okoli mene se je oglašal divji petelin... Ko pa se je sonce dvignilo nad obzorje, so se iz Trebuše oglasili velikonočni zvonovi in naznanili prekrasno, jasno velikonočno jutro, okopano v sončni svetlobi in nebesni modrini. Spomin, ki ga zakleneš v najbolj »taprisrčno kamrico«, kot bi rekel Čopov Joža! ○

Smučarska skupina »Edmund Čibej« – Gora

